
MEMORIJALNI STAN MARIJE JURIĆ ZAGORKE

Muzeološka koncepcija

SNJEŽANA BOGDANIĆ, ANASTAZIJA CVITKOVIĆ, MIRNA DRAŽENOVIĆ, LEA FUJS, MARIJANA GRGIĆ,
MARTINA SALAJ, NATALIJA STAJIĆ, ANA TUMPIĆ, PETRA UREMOVIĆ I KARLA VARZIĆ

□ Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Zagreb

Uvod. Na adresi Dolac 8 danas se, na drugom katu zgrade, u istim prostorijama nalaze dvije instance - Centar za ženske studije i Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke. O opravdanosti njihova supostojanja i njihovoj međusobnoj povezanosti mogli bismo govoriti kao o nastavku mreže veza iz prošlosti - one u kojoj su se isprepletali Zagorka i njezin angažman na području književnosti, feminizma i društvene kritike. *Centar za ženske studije, prvi i jedini centar takve vrste u Hrvatskoj, osnovala je 1995. godine skupina teoretičarki i znanstvenica, feministkinja, mirovnih aktivistkinja i umjetnica. Centar razvija multi/interdisciplinarni studij i ekspertna znanja o ženskoj tematici u Hrvatskoj te postaje prostor susreta akademskog diskursa, aktivističkog angažmana i umjetničke prakse. Osnovne aktivnosti Centra su obrazovanje, istraživanje, izdavaštvo, knjižnična djelatnost, kulturna događanja, javno zagovaranje politike rodne jednakosti i ženskih studija.*¹

Sam je stan bio mjesto Zagorkina boravka i djelovanja tijekom posljednja dva desetljeća njezina života. Nakon njezine smrti oporučno ga je naslijedio Nino Smolčić da bi ga grad Zagreb, potaknut prijedlogom Centra za ženske studije, otkupio od Željka Cara. Stan je otkupljen zbog iznimne važnosti Zagorkina lika i djela, ali i s ciljem da se u njemu otvori memorijalni centar te da postane središte buduće zaklade *Marija Jurić Zagorka*.

Prvotna namjena tog prostora, boravljenje i djelovanje Marije Jurić Zagorke, djelomično je izmijenjena tako da stan danas postoji kao mjesto sjećanja i djelovanja, sjećanja na Zagorku i djelovanja Centra za ženske studije. S obzirom na to da sjećanje pretpostavlja određenu koncepciju, a s namjerom da izmijeni postojeću, Centar za ženske studije povezao se s Katedrom za muzeologiju i upravljanje baštinom Filozofskog fakulteta u Zagrebu, točnije, s profesoricom Žarkom Vujić. Daljnjim konzultacijama dogovoreno je da studenti sa spomenute katedre oblikuju jednu verziju izgleda i koncepcije memorijalnog stana. Prikaz i opis koncepcije koji slijede rezultat su grupnog rada studentica u sklopu kolegija Muzejske izložbe, održanoga u ljetnom semestru akademske godine 2009./2010. pod vodstvom profesorice Žarke Vujić. U izradi ovog koncepta sudjelovale su studentice Snježana Bogdanić, Anastazija Cvitković, Mirna Draženović, Lea Fujs, Marijana Grgić, Martina

Salaj, Natalija Stajić, Ana Tumpić, Petra Uremović i Karla Varzić.

1. GLAVNA POLAZIŠTA OBLIKOVANJA MUZEOLOŠKE KONCEPCIJE MEMORIJALNOG STANA MARIJE JURIĆ ZAGORKE

Oblikovanje ove koncepcije bilo je vođeno prepoznavanjem i proučavanjem identiteta vezanih za Zagorku, a njih bismo mogli razdijeliti u dvije skupine:

- a) identiteti vezani za njezine odlike i djelovanje,
- b) identiteti vezani za okolnosti njezina života i vremena.

Prvu skupinu identiteta čine identiteti Zagorke kao žene, književnice, novinarke i aktivistice. Svako je od tih područja njezina djelovanja, osim njezinim iznimnim karakterom, u to vrijeme bilo izrazito rodno obilježeno. Osim toga, svako je područje njezina djelovanja u pojedinim fazama njezina života bilo manje ili više zastupljeno, zbog čega je u nekima dominirao novinarski rad, u nekima književni, dok su neka razdoblja najjače obilježena Zagorkinim društvenim i feminističkim angažmanom. Bitno je istaknuti da pojedina faza nije podrazumijevala djelovanje u samo jednoj sferi, već da je bavljenje jednim područjem tek prevladavalo nad bavljenjem drugim područjima. Na primjer, u razdoblju između 1910. i 1930. Zagorkin je rad bio usmjeren na pisanje povijesnih romana. Nakon toga vraća se intenzivnijem novinarskom radu, što ne znači da je u prethodnom, dominantno književnom razdoblju njezino djelovanje na području novinarstva bilo potpuno prekinuto.

Drugu skupinu identiteta čine identiteti uvjetovani kontekstom, a dijelimo ih na dvije razine. Na onoj široj razini toj skupini pripadaju povijesne, društvene, političke i gospodarske prilike druge polovice 19. i prve polovice 20. st. na ovim prostorima, dok je na užoj razini čine okolnosti u kojima je Zagorka odrastala te prilike i neprilike koje su je tijekom života pratile. U širu razinu možemo svrstati ove elemente: problematiku hrvatsko-ugarskih odnosa, nepovoljan položaj žena i nemogućnost slobodnog izražavanja (uvjetovanu strukturom vlasti/moći). Najbitniji elementi uže razine jesu: onemogućavanje daljnjeg školovanja u ranoj dobi, prisilna udaja, djelovanje pod pseudonimima, omalovažavanje Zagorkina novinarskoga i književnog rada, potplaćenost, glad i samoća.

1 Url: <http://www.zenstud.hr/index.php>

sl.1. Informativni letak Centra za ženske studije koji je smješten na istoj adresi kao i Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke.

Svi spomenuti elementi tih dviju skupina identiteta činit će priču o Zagorki koja će biti prezentirana u memorijalnoj sobi (soba u kojoj su i do sada bili prezentirani predmeti iz Zagorkina života). Detaljnija objašnjenja tlocrta stana nalaze se u poglavlju 3.1.

2. SMJEŠTAJ I OBILJEŽJA PROSTORA

Stan se nalazi na vrlo atraktivnoj, dinamičnoj i zanimljivoj lokaciji. Riječ je o autentičnom prostoru smještenome u blizini drugih pažnje vrijednih i posjećenih lokacija

(muzeja i galerija, zagrebačke katedrale, Markova trga i sl.). S balkona stana pogled seže na najpoznatiju zagrebačku tržnicu, Dolac, koja je svojedobno Zagorki služila kao mjesto inspiracije. *Tržnica se nalazi između Trga bana Josipa Jelačića, Kaptola i Gornjeg grada. Kombinacija je to otvorene (voće i povrće) i zatvorene tržnice (meso). Sjeverno od Dolca je Trg Petrice Kerempuha na kojem se prodaje cvijeće, a on se na sjeveru nastavlja na Opatovinu, gdje se prodaju odjevni predmeti i razni obrtnički proizvodi. Trg Bana Jelačića i Dolac povezuje ulica Splavnica, duž koje se također prodaje cvijeće.*² Dolac

² URL: http://hr.wikipedia.org/wiki/Dolac_%28Zagreb%29

sl.2. S balkona stana pogled seže na najpoznatiju zagrebačku tržnicu Dolac koja je svojedobno Zagorki služila kao mjesto inspiracije.

sl.3. Bista Marije Jurić Zagorke izložena je u ambijentu memorijalnog stana.

je i važno kulturno mjesto grada Zagreba, a kulturno baštini svakako može pridonijeti i Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke, smješten tik uz tu najveću i najpoznatiju zagrebačku tržnicu.³

3. MUZEOLOŠKA KONCEPCIJA

3.1. Sadašnja funkcija prostorija. Tlocrt unutrašnjosti prostora

Misija i ciljevi Centra za ženske studije odgovaraju onima koje je prije 80-ak godina samoj sebi zadala Marija Jurić Zagorka. *Misija Centra za ženske studije jest pružiti obrazovanje iz ženskostudijskih tema, djelovati na podizanju svijesti žena u Hrvatskoj te poticati istraživanje i izdavaštvo vezano uz ženskostudijske teme. Isto tako, misija Centra je i osnažiti žene u političkim i civilnim inicijativama kroz obrazovanje na više razina te afirmirati konstruktivne vrednote mira i solidarnosti, posebno putem međunarodnog umrežavanja i programa razmjene na području ženskih studija, zajedničkim kulturnim i civilnim projektima i izravne podrške ženama.*⁴ Od 2007. g. održavaju se i *Dani Marije Jurić Zagorke* koje je Centar organizirao kako bi obilježio 50. godišnjicu Zagorkine smrti. Ta se manifestacija održava svake godine.

U koncept Memorijalnog stana Marije Jurić Zagorke bile bi uključene spomen-soba, soba za projekcije, knjižnica, balkon, hodnik i infopult. Ostale prostorije koje su u službi Centra za ženske studije jesu toalet, dvije radne sobe, spremište, degažman i čajna kuhinja.

3.2. Raspored tematskih cjelina i plan kretanja

3.2.1. Vanjska orijentacija

U oblikovanje vanjske orijentacije uključen je onaj prostor koji se odnosi na Memorijalni stan, ali ne i sam stan. To podrazumijeva sve što se nalazi do ulaznih vrata stana - balkon, zvano na ulazu u zgradu, stubište i ulazna vrata stana. Svrha je tog prostora privući pozornost potencijalnih posjetitelja ili pak usmjeriti one koji su planirano krenuli u obilazak Memorijalnog stana.

Prvi element koji bi poslužio toj svrsi jest balkon. Zbog šarolike i dinamične prirode užega okolnog prostora u kojemu je stan smješten, a taj prostor čini tržnica Dolac okružena brojnim zgradama, te zbog činjenice da je u takvom okruženju privlačenje pozornosti otežano,

balkon bi bio učinkovita početna orijentacijska točka. To bi bilo postignuto postavljanjem plakata i/ili siluete Marije Jurić Zagorke na balkon. Plakat bi sadržavao puni naziv baštinske institucije (*Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke*) i Zagorkinu fotografiju. Moguće je od stabilnog materijala izraditi i Zagorkinu siluetu, koja bi bila naslo-njena na ogradu balkona i "promatrala" prolaznike⁵. Silueta bi bila s obje strane jednaka, tj. Zagorkin bi lik bio otisnut dvostrano kako bi se posjetitelji na balkonu mogli uz nju fotografirati. Pokraj nje, malo u pozadini, nalazio bi se stolić sa stolicama i šalicom, kao podsjetnik na mjesto njezine inspiracije i odmora. Priča o balkonu bila bi interpretirana u sobi za projekcije u obliku legende koja bi stajala uz balkonska vrata, popraćena pogledom na balkon i Dolac.

Sljedeći element koji će poslužiti kao smjernica za kretanje posjetitelja jest zvono na ulaznim vratima zgrade, uz koje bi također stajao puni naziv institucije, zajedno s oznakom kata na kojemu se stan nalazi. Radi dodatne prepoznatljivosti, natpis uz zvono bio bi vizualno jednak onomu na balkonu.

Ovisno o suglasnosti ostalih stanara, u hodniku zgrade bili bi postavljeni smjerokazi u obliku strelica ili u nekom drugom obliku, jednakog izgleda kao i natpis na balkonu i natpis uz zvono na ulaznim vratima zgrade. Smjerokazi bi vodili do ulaznih vrata stana.

Ulazna vrata stana također je nužno učiniti prepoznatljivima pa bi na njima trebao stajati već definirani puni naziv Memorijalnog stana, kao i Centra za ženske studije.

Na taj će način prostor postati uočljivim, prepoznatljivim i pamtljivim, a kretanje će biti olakšano. Inzistiranje na ponavljanju istoga vizualnog elementa, onoga koji bi bio smješten na balkonu, uz zvono i u hodniku zgrade, također bi pridonijelo prepoznatljivosti.

3.2.2. Hodnik i infopult

Ulaskom u stan posjetitelj će se naći u hodniku, u kojemu također treba biti vidljiv oblik fizičke ili intelektualne orijentacije. Tu bi funkciju imala bista Marije Jurić Zagorke, koja bi se nalazila tik uz vrata na desnoj strani hodnika koja vode u sobu za prijam te bi na taj način upućivala na to kamo posjetitelj treba skrenuti. S lijeve bi se strane nalazili različiti plakati Centra za ženske studije.

³ Tržnica je otvorena 1930. g. na mjestu starih zidina koje su srušene. Osim zidina, srušeno je i nekoliko kuća u starome gradskom naselju Dolac. Lokaciju između crkve sv. Marije i Kaptola predložio je arhitekt Viktor Kovačić. (http://hr.wikipedia.org/wiki/Dolac_%28Zagreb%29)

⁴ URL: http://www.zenstud.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=47&Itemid=57

⁵ Sa spomenute slike bio bi preuzet samo lik Zagorke, ne i ostalih žena.

Posjetitelji bi se na info-pultu informirali o svemu što ih zanima. Ondje bi se također nalazile brojne publikacije koje se mogu prolistati ili kupiti. Prednja strana infopulta bila bi podignuta u odnosu prema radnom dijelu, tj. prostoru iza pulta. Primarna zadaća djelatnika koji rade na infopultu jest ponuditi posjetitelju zanimljiv, ali i poučan spoj uvodnih informacija o Centru za ženske studije i Memorijalnom stanu Marije Jurić Zagorke.

Na drugoj strani sobe za prijam, u kutu u kojemu se nalazi kartoteka, bila bi dodana jedna ladicica ili konstrukcija slična ladicici kartoteke u kojoj bi se nalazile replike nekih proizvoljno odabranih kartica iz kartoteke. Ladicica bi bila pričvršćena na zid i ne bi se mogla izvlačiti. Na taj bi način posjetitelji mogli dobiti uvid u sadržaj kartoteke bez otvaranja ladicice, što bi pridonijelo njezinu očuvanju. Budući da kartice sadržavaju podatke o Zagorkinim pretplatnicima, pokraj te ladicice stajala bi i legenda s kratkim opisom izloženih predmeta, ali i pitanje upućeno posjetitelju: *Je li netko od članova vaše obitelji ili prijatelja bio jedan od pretplatnika?* Prostor u kutu nasuprot kartoteci, tj. u onom do ulaza u sobu za projekcije, poslužio bi za odlaganje odjeće i ostalih predmeta.

3.2.3. Soba za projekcije i balkon

Kretanje prema sobi za projekcije ili memorijalno-javnom prostoru ima logičan slijed - nakon prolaska hodnika i infopulta, zbog čega nije potrebno postavljati dodatne smjernice. Soba za projekcije bit će na funkcionalnoj razini izmijenjena samo utoliko što će dio njezina prostora biti iskorišten za nastavak dijela priče o Zagorki, koja je započela u memorijalnoj sobi. Prostor će i dalje služiti za predavanja i projekcije Centra za ženske studije.

Soba za projekcije bila bi namijenjena prikazivanju kratkog filma o Zagorki koji bi posjetitelji gledali prije ulaska u memorijalnu sobu. Film ne bi trebao biti dulji od 10-ak minuta, a mogao bi biti sastavljen od isječaka postojećega dokumentarno-igranog filma o Zagorki (*Zagorka*, redateljica: Biljana Čakić-Veselić, 2008., trajanje 87") ili bi bio koncipiran kao dijaprojekcija kojoj je pridodan audiozapis pripovjedača koji priča priču o Zagorkinu životu. Film bi obuhvatio Zagorkino djetinjstvo, školovanje i prve novinarske članke, neželjeni brak, novinarski rad usmjeren na politička zbivanja, književni rad, borbu za ženska prava i teške životne okolnosti koje su je pratile sve do

smrti. Na taj način film bi kronološki pratio sadržaj prezentiran u memorijalnoj sobi te bi mogao poslužiti kao višeznačajna zamjena za vodiča. Nakon završetka filma ili dijaprojekcije nastavili bi se prikazivati najvažniji citati vezani za Zagorkin život. Njih bi posjetitelji mogli vidjeti i nakon obilaska memorijalne sobe, iz koje bi se vraćali u sobu za projekcije, gdje priča o Zagorki završava.

Desno od zida za projekcije bio bi uređen *kutak za novitete*, u kojemu bi se izmjenjivali novi predmeti koji se odnose na Zagorku (dobiveni, pronađeni, kupljeni, posuđeni i sl.), novootkriveni podaci o njezinu životu i ostali noviteti.

Pokraj prozora bila bi postavljena legenda s osnovnim podacima o tržnici Dolac i balkonu. Na njoj bi bilo istaknuto kako je upravo taj pogled na vanjski svijet Zagorki služio kao inspiracija. Posjetitelji bi prozoru prilazili proizvoljno, prije ili nakon gledanja filma, ili nakon obilaska memorijalne sobe, zbog čega to mjesto ne treba uvrstiti u neki uređeni plan kretanja. Na balkonu bi se posjetitelji mogli fotografirati s već spomenutom Zagorkinom siluetom.

Četvrto zaustavno mjesto bilo bi mjesto usporedbe i/ili međusobnog odnosa Zagorkine i drugih književnika/književnica (npr. Ivane Brlić Mažuranić, Augusta Šenoa, Antuna Gustava Matoša, Miroslava Krležu...). Uspoređivali bi se njihovi članci, teme djela, odnos prema likovima, pojedini citati, životne priče, priznanja, stilovi pisanja i sl. To bi mjesto usmjeravalo posjetitelje na prostor knjižnice i mogućnost korištenja njezinom građom.

Posljednje bitno mjesto u sobi za projekcije bio bi kutak s počasnim predmetima. U počasne predmete pripadaju različita priznanja koja veličaju Zagorku i njezin rad. To bi bili:

sl.4.-5. U tematskoj cjelini memorijalnog stana koja je vezana za Zagorkino novinarsko stvaralaštvo izložen je dio namještaja i predmeta kojima se Zagorka koristila za svojega života u tom prostoru od sredine 1930-ih do smrti 1957. g. Osobito su zanimljivi bidermajerski radni stol i pisaci stroj Remington.

sl.6. Većina Zagorkinih romana izlazila je u nastavcima kao podlistak u raznim novinama, a često su tiskani i u sveščićima koji su izlazili tjedno. Kao nastavak romana *Gordana* u *Jutarnjem listu* je od 1937. do 1939. godine objavljivao povijesni roman *Kraljica Hrvata*.

sl.7. Marija Jurić Zagorka rođena je 2. ožujka 1873. u plemićkoj kuriji Negovec u blizini Vrbovca, kao kći Josipe rođ. Domin i Ivana Jurića, kasatora dobra Negovec u posjedu Ivana grofa Erdoedyja djetetova krsnog kuma sa suprugom. Marija Jurić Zagorka u grupi djevojčica (stoji druga s lijeva s košaricom cvijeća u ruci).

- a) legenda o nagradi *Marija Jurić Zagorka*, koja se dodjeljuje najboljim novinarima,
 b) uvećana poštanska marka s njezinim likom,
 c) lente koje je dobila za života.

Za izlaganje lenti poslužio bi jedan od dvaju za to namijenjenih ormara, dok bi se ostali predmeti, tj. legende o njima, nalazili pokraj ormara.

3.2.4. Memorijalna soba

Memorijalna bi se soba sastojala od četiri tematske cjeline - djetinjstvo i odrastanje, novinarstvo, književni rad i feministički aktivizam. Svaka tematska cjelina bila bi dodatno istaknuta postavljanjem naziva te cjeline na određeni zid sobe.

Posjetitelji bi se u memorijalnoj sobi kretali s lijeva nadesno. Svaka bi od te četiri cjeline sadržavala tematsku legendu u kojoj bi bilo sažeto opisano to razdoblje Zagorkina života, dok bi najbitnije godine pojedinog razdoblja bile istaknute na posebnoj legendi. Na kraju svake tematske legende stajala bi svojevrsna poveznica sa sadašnjosti, poput pitanja "Kako se danas sklapaju brakovi?" (uz cjelinu koja se odnosi na djetinjstvo), crtica o popularnoj kulturi ili internetskim blogovima (uz cjelinu o književnom radu) i sl. Uz svaki bi predmet također bio kratak opis koji bi opravdavao smještanje tog predmeta u određenu cjelinu. Na zidovima bi se nalazile uokvirene fotografije, dokumenti, naslovnice Zagorkinih djela i sl. (ovisno o kojoj je cjelini riječ).

Dio koji bi se odnosio na **Zagorkino djetinjstvo i odrastanje** upoznao bi posjetitelja s neprimjerenim obiteljskim

odnosima, zlostavljanjem, obrazovanjem koje joj je prekinuto, prisilnom udajom, lošim brakom i bijegom od supruge. Od predmeta tu bi se nalazio jedan veliki, trošni kovčeg koji bi simbolizirao njezine česte selidbe.

Godine koje se nadovezuju na tu cjelinu:

- 1873. - rođena u plemićkoj kuriji Negovec pokraj Vrbovca
- 1883. - pohađa školu sestara milosrdnica u Zagrebu
- 1885./1886. - mijenja pozdravni govor na primanju u čast bana Hedervarya te time izaziva politički incident
- 1890. - roditelji je prisilno udaju za mađarskoga željezničkog činovnika Andriju Matraya
- 1896. - napušta supruga i bježi u Zagreb, raskida sve veze s obitelji.

Iduća bi cjelina bila vezana za **Zagorkino novinarsko stvaralaštvo**. Tu bi se nalazio pisaci stol s piscim strom, a uz stol bi stajala pletena košara za smeće. Na stolu bi se nalazile kopije njezinih djela koje bi se mogle pogledati te knjiga iskustava u koju bi posjetitelji upisivali vlastita iskustva vezana za Zagorku i njezin rad, djela i sl. Dio zida iza stola vizualno bi podsjećao na onaj iz vremena Zagorkina boravka u stanu - sa starim tapetama te prepun uokvirenih fotografija i ostalih dokumenata.

U tematskoj bi legendi bio istaknut Zagorkin politički aktivizam, prepreke na koje je nailazila kao prva hrvatska novinarka, sukobi s ostalim novinarima, uvjeti u kojima je pisala, razlozi zbog kojih prekida novinarsku karijeru i sl.

Godine vezane uz to razdoblje:

- 1885./1886. - objavljuje vlastite *Samostanske novine*
- 1896. - u *Obzoru* izlazi anoniman članak *Egy perz (Jedan časak)* u kojem Marija Jurić Zagorka piše o problemu uporabe mađarskoga, odnosno hrvatskog jezika, nakon toga, zahvaljujući Strossmayeru, ulazi u redakciju *Obzora* kao referentica za mađarsko-hrvatsku politiku
- 1903. - pet mjeseci zastupa glavnog urednika *Obzora* i kao članica Glavnog štaba sudjeluje u narodnom pokretu protiv Khuen-Hedervarya. Zbog sudjelovanja u demonstracijama uhićena je i odvedena u zatvor u Petrinjskoj ulici, gdje je zadržana desetak dana
- 1906. - u Budimpešti joj priređuju svečanu proslavu uz njezinu desetogodišnjicu novinarskog rada. O njoj tada pišu talijanske, njemačke, ruske, francuske, bečke i američke novine
- 1909. - odbija novčanu ponudu austrijskog ministra vanjskih poslova kako bi širila lažne informacije o zastupnicima hrvatsko-srpske koalicije optuženima u namještenome veleizdajničkom procesu
- 1910. - osnovano je Hrvatsko novinarsko društvo, u kojemu je Zagorki povjereno pisanje proglašenja za javnost i sindikalno organiziranje novinara
- 1918. - daje otkaz u *Obzoru* i pokreće ilustrirani tjednik *Zabavnik*.

Treća tematska cjelina bila bi vezana za **Zagorkin književni rad**. Taj bi dio memorijalne sobe bio uređen poput književnog salona. U njemu bi se nalazio okrugli stolić,

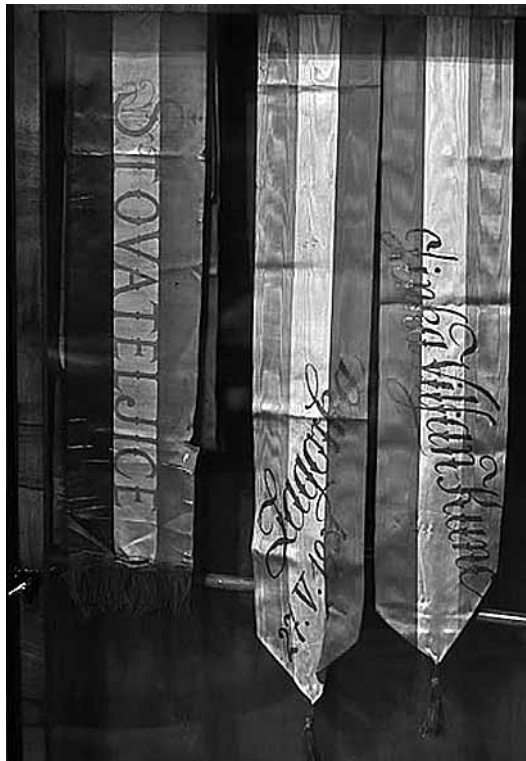

fotelja, trosjed i svjetiljka. Na stoliću bi bila maska za oči, koja simbolizira besane noći u kojima je Zagorka, s maskom na licu, osmišljavala likove svojih romana i oblikovala njihove međusobne odnose. Na zidu bi se nalazila bibliografija njezinih djela te naslovne stranice nekih romana.

Godine vezane uz tu cjelinu:

- 1886./1887. - u *Bršljanu* objavljuje svoju prvu crticu *Pod Sljemenom* / piše prvu dramu *Kalista i Doroteja*
- 1887./1888. - piše prvu patriotsku dramu u stihovima *Katarina Zrinska*
- 1899. - u *Obzoru* izlazi njezin prvi roman *Roblje*, koji je iste godine pretiskan u knjigu
- 1901. - u Zemaljskome narodnom kazalištu u Zagrebu prikazuje se Zagorkin prvi publicirani dramski tekst i prvi izvedeni komad - jednočinka *Što žena umije*
- 1911./1912. - da bi opstala u *Obzoru*, prisiljena je pisati povijesne romane koji izlaze u podlisku kao zabavno i patriotsko štivo. U *Malim novinama* počinje izlaziti *Tajna Krvavog mosta* kao prvi povijesni roman iz ciklusa *Grička vještica*
- 1932. - objavljuje prvu autobiografiju *Poznata hrvatska spisateljica svojoj publici o svome radu*
- 1947. - piše autobiografiju *Što je moja krivnja*, koja 50 godina ostaje u rukopisu
- 1953. - u Beogradu objavljuje memoare *Kako je bilo*.

Između književnog kutka i onoga koji se odnosi na Zagorkino feminističko djelovanje nalazi se prozor koji može poslužiti kao zaustavno mjesto i posjetiteljeva veza sa stvarnošću i svakodnevicom.

sl.8. -9. Zagorka s brojnim buketima cvijeća ukrašenima vrpčama s porukama i imenima štovateljica i štovatelja. Vrpce se danas čuvaju i izložene su u Memorijalnom stanu Marije Juric Zagorke na Dolcu 8 u Zagrebu.

U zadnjoj bi se cjelini nalazio stalak za **feminističke novine i časopise**, ali i njezine članke u kojima bi bili istaknuti neki važniji dijelovi, na primjer citati poput sljedećega: *Žena se mora brinuti za političke i socijalne prilike oko sebe. Mora već i stoga razloga, da mužu bude ne samo žena, nego i drugarica, s kojom se može razgovarati o takvim stvarima, koje se ne tiču kuhinje i služavka*. Na samom izlazu iz sobe posjetitelj bi bio suočen sa zrcalom u kojemu se nakon te potresne životne priče treba pogledati i promisliti o svemu što je vidio, kao i o vlastitom životu. U tematskoj bi legendi bilo opisano posljednjih 30-ak godina Zagorkina života, njezino siromaštvo, samoća i smrt.

Važne godine iz tog razdoblja:

- 1897. - osniva Kolo radnih žena s tridesetak tiskarskih radnica
- 1902. - u *Domaćem ognjištu* piše feministički intonirane crtice pod pseudonimom Iglica te surađuje u rubrici *Iz ženskog svijeta* pišući o inozemnim uspjesima ženskog pokreta i feminizma
- 1909. - sudjeluje u polemici s Matošem o ravnopravnosti spolova
- 1925. - pokreće *Ženski list*, prvi časopis u Hrvatskoj namijenjen isključivo ženama
- 1936. - s 22 književnice mlađe generacije osniva Društvo hrvatskih književnica
- 1938. - nakon otkaza u *Ženskom listu* pokreće časopis *Hrvatica*
- 1939. - u *Hrvatici* objavljuje *Neznanu junakinju*, studiju o povijesti žena u kojoj su opisane i ženske demonstracije i akcije iz 1903.
- 1957. - umire u noći 30. studenog.

sl.10. Od 1940. godine bila je časna članica rodoljubnog društva "Hrvatska žena" koje je djelovalo u razdoblju od (1021.- 1943.).

Društvo "Hrvatska žena" cijeneći svestran književni rad najhrvatskije i najplodnije hrvatske spisateljice i novinarko gospodje Marije Jurić Zagorke jednoglasno je u znak osobitog priznanja i hvale izabralo svojom časnom članicom.

3.2.5. Mogućnosti korištenja knjižnicom

Centar za ženske studije posjeduje knjižnicu s oko 3 800 bibliografskih jedinica. Knjižnica bi trebala biti mjesto na kojemu bi korisnici mogli posuđivati građu i na svojevrsan način produžiti svoj obilazak, detaljnije se informirati o nečemu što ih posebno zanima ili se baviti istraživačkim radom.

U prostor knjižnice ne bi se interveniralo, ona ostaje onakvom kakva jest. Samo bi se uz pomoć legende koja bi stajala uz vrata knjižnice uputilo posjetitelje da se knjižničnom građom mogu slobodno koristiti. Legenda bi trebala sadržavati osnovne informacije o radnom vremenu, članstvu i uvjetima posudbe.

3.3. Ciljevi, ciljne skupine i stručna vodstva

Osnovni ciljevi izložene koncepcije Memorijalnog stana Marije Jurić Zagorke jesu:

- očuvanje identiteta Marije Jurić Zagorke
- otkrivanje i upoznavanje posjetitelja sa svim aspektima njezina života, vremena, lika i djela
- osvještavanje svih skupina korisnika o važnosti Zagorke za hrvatsku književnu, novinarsku i feminističku povijest
- poticanje daljnjih istraživanja i pobuđivanje zanimanja za Zagorku
- stvaranje novih mogućnosti međusobnog djelovanja Centra za ženske studije i Memorijalnog centra Marije Jurić Zagorke.

Iz tih osnovnih ciljeva, ovisno o prirodi, načinu, metodama i prioritetima djelovanja baštinske institucije, mogu proizaći i mnogi drugi. U njih možemo ubrojiti:

- stvaranje novih oblika suradnje s drugim srodnim institucijama (npr. s drugim memorijalnim stanovima na području Zagreba)
- povezivanje s Turističkom zajednicom grada Zagreba
- oblikovanje stručnih vodstava prilagođenih konkretnim skupinama posjetitelja.

Stručna vodstva podrazumijevala bi dograđivanje i prilagođivanje osnovnog koncepta vodstva u skladu s karakteristikama određene skupine posjetitelja. Stručna vodstva impliciraju postojanje ciljnih skupina, a njih bi činili:

- viši razredi osnovne škole
- srednjoškolci
- studenti (novinarstva, filozofskog fakulteta, Hrvatskih studija, srodnih fakulteta)
- turisti
- čitatelji Zagorkinih romana i drugih djela
- aktivisti za ljudska prava, prava žena i sl.

Naravno, ciljne skupine ne isključuju i sve ostale kao potencijalne posjetitelje. Isticanje ciljnih skupina služi samo kao orijentir vodičima i/ili marketinškom i promidžbenom osoblju određene institucije.

Primljeno: 6. listopada 2012.

MARIJA JURIĆ ZAGORKA MEMORIAL APARTMENT MUSEOLOGICAL CONCEPTION

At the address Dolac 8, Zagreb, on the second floor of the building, there are two institutions – the Women's Studies Centre and the Marija Jurić Zagorka Memorial Apartment. It would be possible to speak at length of the justification for their coexistence and their interrelations, and the continuation of the network of relations from the past – involving Zagorka and her work in the area of literature, feminism and social criticism.

The Women's Study Centre, the first and the only centre of its kind in Croatia, was founded in 1995 by a group of women theorists and scholars, feminists, peace activists and artists. The Centre develops multi- and interdisciplinary studies on the women's issue in Croatia and has become a space for the encounter of academic discourse, activist engagement and art practice. The basic activities of the Centre are education, research, publication, library work, cultural events, public advocacy of the policy of gender equality and women's studies.

The actual flat was the place where Zagorka lived and worked for the last two decades of her life. It was bought because of the great importance of Zagorka's character and work, a special objective being to open within it a memorial centre, for it to become a centre of the future Marija Jurić Zagorka foundation. The original purpose of the space, the residence and work of Zagorka, was partially modified, so that the flat today exists as a place for memory and for activity, the memory of Zagorka and the operations of the Women's Studies Centre.

Since the act of memory presumes a certain conception, and because it intended to modify the existing conception, the Centre linked up with the museology and heritage management chair, in fact with Professor Žarka Vujić. Consultations led to the agreement that students from the department should design a version of the appearance and conception of the memorial flat.

The depiction and description of the conception that follow are the result of group work of female students taking the museum exhibition course held in the summer term of the academic year 2009/2010, under the guidance of Professor Žarka Vujić.